

CO 5-LATEK UMIEĆ POWINIEN...

1. Średnie dzieciństwo - wiek przedszkolny

Okres średniego dzieciństwa, zwany także wiekiem przedszkolnym, trwa od 4. do 6. r.z. Dziecko, które rozpoczyna ten etap życia, charakteryzuje poziom rozwoju motorycznego i sensorycznego umożliwiający mu poruszanie się w najbliższym otoczeniu i docieranie do interesujących je obiektów traktowanych przez nie jako istniejące realnie, noszące cechy stałości i obiektywności. Dziecko we wczesnym dzieciństwie zdobyło wiele doświadczeń na temat właściwości obiektów fizycznych oraz relacji między nimi. Nabyło umiejętności rozwiązywania problemów w działaniu oraz przez kombinacje myślowe. Opanowało niejęzykowe i językowe sposoby porozumiewania się z innymi. Wzbogaciło swój słownik do tego stopnia, że potrafi porozumiewać się z dorosłymi w sprawach codziennych oraz przyswoiło podstawy systemu gramatycznego języka, co zapewnia mu rozumienie i budowanie zdań poprawnych gramatycznie. Przywiązanie w relacjach z dorosłymi jest podstawą rozwoju emocjonalnego i społecznego dziecka.

2. Rozwój somatyczny i aktywność ruchowa

Początek okresu średniego dzieciństwa wyznaczają wyraźne osiągnięcia w rozwoju somatycznym i motorycznym. Dziecko wkraczające w ten okres ma wszystkie zęby mleczne, swobodnie porusza się chodząc i biegając, jest dość samodzielne w zakresie samoobsługi. Zmiany dotyczące wzrostu i wagi ciała nie są już tak intensywne jak w poprzednim okresie. Wyraźne zmiany zaznaczają się w proporcjach części ciała: następuje wydłużenie ciała pod wpływem szybszego rośnięcia kończyn. Około 5. r.z. nieznacznie powiększa się mózgowa część czaszki, natomiast rozrasta się część twarzowa.

Badania wykazują, iż na zmiany w rozwoju fizycznym dzieci mają wpływ: płeć, warunki środowiskowe, rasa.

Dziewczynki rozwijają się szybciej niż chłopcy. Dzieci wychowywane w dobrych warunkach (pod względem odżywiania) są wyższe w porównaniu z dziećmi wychowywanymi w gorszych

warunkach, a różnice te nie są tak widoczne w wielu krajach uprzemysłowionych. Dzieci, które chorują - rosną wolniej. Nieodpowiednia opieka może spowodować znaczne odchylenia od norm wzrostu i wagi, jednak przy odpowiedniej pielęgnacji, u dzieci tych szybko następuje samo korekta rozmiaru ciała. W 5 roku życia obserwuje się wzrost sprawności motorycznej. Opanowane już ruchy i czynności ulegają wyraźnemu doskonaleniu, pojawiają się nowe umiejętności; proste ruchy łączone są w kombinacje ruchowe. Dziecko 5 - letnie swobodnie chodzi i biega; opanowuje kombinacje czynności ruchowych takich jak bieg i skok, bieg i kopnięcie piłki, chwyt i rzut piłką. Zwykle opanowuje kilka czynności ruchowych jednocześnie. Uczy się jeździć na łyżwach, rolkach, rowerze, tańczyć, pływać, wspinać na drzewa.

Duża potrzeba ruchu, zwana "głodem ruchu", powoduje, że dziecko jest bardzo ruchliwe. Nie potrafi długo skupić się na jednej czynności, toteż często zmienia rodzaj zajęcia ruchowego. Z tej samej przyczyny nie jest w stanie przez dłuższy czas towarzyszyć czynności dorosłego. Niemniej jednak dziecko 5 letnie zwraca coraz częściej uwagę na efekt własnych działań i przeżywa radość z osiągnięć ruchowych. Sukcesy zaś skłaniają je do wielokrotnego powtarzania czynności sprawiającej przyjemność, co sprzyja uczeniu się ruchów. Ważną rolę w uczeniu ruchów odgrywają wzorce z otoczenia dziecka. Kulturowe uwarunkowania wzmacniają także zaznaczające się w tym okresie zróżnicowanie ruchów związane z płcią. Chłopcy uzyskują lepsze niż dziewczynki wyniki w czynnościach, które wymagają większej energii i siły (bieganie, skakanie w dal, rzucanie piłką, kopanie). Dziewczynki zaś przewyższają chłopców w sprawnościach motorycznych, które wymagają równowagi i rytmiczności (np. skakanie na skakance) oraz precyzji (rysowanie, pisanie).

3. Sprawności percepcyjne

W średnim dzieciństwie kontynuowane są trendy rozwoju percepcyjnego, zapoczątkowane we wczesnym dzieciństwie. Postępujące dojrzewanie mózgu sprzyja lepszej integracji sensomotorycznej. W efekcie dzieci 5 letnie są w stanie np. śledzić wzrokiem poruszającą piłkę i chwycić ją. Potrafią rozpoznawać kilka kształtów geometrycznych. Dzieci 5 - letnie rozróżniają barwy i odcienie barwne. Opanowują nazwy kolorów i poprawnie stosują je

w odniesieniu do barw podstawowych. Wzrasta wrażliwość słuchu muzycznego. Obserwuje się wzrost zdolności rozpoznawania melodii, 5 - latki zdolne są do utrzymania tonacji i rytmu melodii.

U dzieci 5 - letnich można stwierdzić pewien stopień rozumienia procesu zapamiętywania, na co wskazują ich wypowiedzi. Dzieci 5 - letnie często błędnie oceniają swoje możliwości zapamiętywania.

4. Czynności myślowe

W wieku 5 - lat pojawia się tzw. szeregowanie systematyczne. Jest to dominujący sposób rozwiązywania zadań wymagających grupowania elementów według uporządkowanych różnic między nimi. Rozwój umiejętności szeregowania jest związany ze zdolnością do wyobrażenia sobie czynności przy użyciu symboli.

5. Wyobraźnia

Podkreślane jest często, że dzieci w wieku przedszkolnym mają bujną wyobraźnię. Potrafią zmyślać rozmaite fakty i zdarzenia, które nie mają miejsca w rzeczywistości, przeżywają bajki zarówno czytane jak też i oglądane. Z drugiej jednak strony dzieci 5 - letnie pojmują dobrze przede wszystkim to, co uchwytnie i konkretne, z czym można się zapoznać bezpośrednio w działaniu.

6. Zabawa

Należy podkreślić, że zabawy u 5 - letnich dzieci stają się prawdziwymi zabawami wspólnymi. Wymaga ona zaakceptowania przez uczestników wspólnych reguł. Dzieci muszą jakby podzielić się rolami. Wszelkie niezgodności i stawianie na swoim powoduje konflikty w grupie dziecięcej. W zabawie dziecko poznaje role społeczne, uczy się reguł zachowania i jak ich przestrzegać. Tworzą się pierwsze dziecięce przyjaźnie. Rozwijają się prospołeczne zachowania, jednocześnie występują zachowania negatywne.

7. Rozwój emocjonalny

5 - latek rozumie emocje własne i innych osób. Potrafi ocenić przyczyny reakcji emocjonalnych oraz przewidzieć zachowania związane z wyrażanymi emocjami. Nabywa procedur zaradczych, które pozwalają mu manipulować przeżyciami innych osób.

Rozwijają się uczucia związane z samooceną.

8. Rozwój moralny

Pięciolatek zdobywa wiedzę o tym, że jakie są wymagania dorosłych wobec niego. Stara się tak postępować by ich zadowolić co z kolei przyniesie korzyści jemu samemu. Dziecko w tym okresie kieruje się własnym interesem, czuje się ośrodkiem świata i uważa za dobre to co jest dobre dla niego. Dopiero z czasem zaczyna wartościować świat przez pryzmat otaczających ją ludzi. Naśladuje wzory zachowań dorosłych, których darzy szacunkiem, dziecko stopniowo dochodzi do uwewnętrznienia narzuconych z zewnątrz reguł postępowania. Zaczyna uznawać pewne normy nie dlatego, że wymagają tego dorośli, ale dlatego że samo uznało ich za słusność. Każde dziecko konstruuje w toku życia ocenę samego siebie i otaczającego świata. Nowe zdarzenia, które doznaje są interpretowane w zależności od nagromadzenia wiedzy, czyli od doświadczeń w danej dziedzinie. Sprzyja to ocenianiu odbieranych bodźców z otoczenia.